

Veje til den grønne omstilling

Temanummer: Den Bæredygtige Stat

Vi står over for en monumental omstilling af vores samfund for at realisere den grønne omstilling, der er aftalt i Parisaftalen. I det følgende vil jeg vurdere, hvem der driver denne omstilling, og hvordan det kan ske.

Hvem driver omstillingen?

Opgavens kæmpemæssige omfang gør det nødvendigt, at mange aktører er på banen for at igangsætte de helt nødvendige omstillinger.

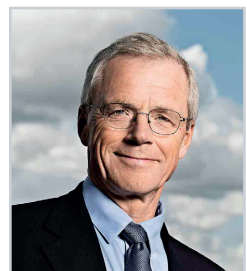
EU satser på at blive det mest ambitiøse klimakontinent – foran USA og Kina. EU har derfor sat ambitiøse mål og lanceret en række konkrete initiativer: det mest ambitiøse CO₂-afgiftssystem (ETS), CBAM – et nyt system til udligning af forskel i CO₂-afgifter mellem lande – verdens første taxonomi, der afgør, om initiativer er grønne eller sorte, en vækst- og stabilitetspakke på 750 mia. €, hvor en stor del er øremærket til klima, skrappe krav til bilers udledning af CO₂, som tvinger bilproducenterne til at satse på nul-emissionsbiler, planer for en voldsom udvikling af havvind i Nordsøen som en vigtig pille i Europas fremtidige energiforsyning mm.

Danske politikere har med målet om 70% CO₂-reduktion i 2030 sat en afgørende retning for udviklingen. Politikerne holdes til ilden af årlige opfølgninger fra Klimarådet og delmål i 2025.

Embedsapparatet har hidtil spillet en forholdsvis tilbagetrukket rolle. En opdatering af det samfundsøkonomiske modelapparat, så det kan regne på grønne effekter af nye initiativer, kan måske bringe embedsapparatet i en mere offensiv rolle. Det er der behov for.

Virksomhederne har været forholdsvis langsomme startere, men med ”klimapartnerskaberne” er der sket et stort skifte. Vi ser nu, at mange virksomheder er særdeles aktive i omstillingen – som regel indenfor de udstukne politiske rammer, men i en række tilfælde også forud for det politiske system.

Den finansielle sektor har lagt sig i selen for at komme ud af det blakkede ry, finanskrisen efterlod. Således er mange finansielle virksomheder gået i gang med at måle CO₂-aftrykket ikke bare fra egne aktiviteter, men også fra investeringer og udlån. Når det er gjort, sættes der mål for, hvordan CO₂-aftrykket

ANDERS ELDRUP
Formand for Kommission
for grøn omstilling af
personbiler og tidligere
Administrerende Direktør
DONG Energy

kan reduceres år for år. Det fordrer successivt flere udlån/investeringer til grønne aktiviteter og færre til sorte.

Befolkningen generelt demonstrerede ved klimavalget i 2019, at der var et ønske om større forandringer, end politikerne på daværende tidspunkt havde sat på dagsordenen. Men i andre sammenhænge har vi set, at befolkningen har trådt på bremsen – ”de gule veste” i Frankrig er et velkendt eksempel.

Holdninger og normer spiller en afgørende rolle for omstillingen. Det ses som ændret adfærd hos borgerne, fx i form af mere genbrug, mere affaldssortering og mere fokus på vegetabiliske fødevarer.

Også blandt virksomhederne ses et stort skifte i holdninger og normer. Det giver sig tydeligt udslag i virksomhedernes ESG-politik. Her sættes nu ambitiøse mål – også mål, som væsentligt ændrer virksomhedernes hidtidige forretningsstrategier.

De store virksomheder går foran og sætter ESG-målene i relief. Kravene gælder virksomhederne selv, men også underleverandørerne, som tæller med i virksomhedens egen ESG-opgørelse. Dermed skubbes kravene ned i leverandørkæden, så også de små og mellemstore underleverandører bliver omfattet. Det spreder sig som ringe i vandet.

Hvilke virkemidler driver omstillingen?

Overordnede rammebetingelser er helt afgørende forudsætninger for, at virksomhederne og befolkningen generelt kan presse på omstillingen. Eksemplerne er mange:

En generel CO₂-afgift vil ændre virksomhedernes forretningsplaner og investeringer samt befolkningens indkøbsvaner.

EU har med ETS-systemet sat rammerne, men her er det nødvendigt at landene følger op.

En afgørende forudsætning for, at Danmark blev førende på vind, var, at Folketinget havde fastlagt regler, der garanterede priserne på strømmen de første 12 år. Så turde virksomhederne investere.

Med ændringen af bilafgifterne i 2020 blev der fastlagt en ramme for bilafgifterne 10 år frem. Den sikkerhed, det indebærer, er en væsentlig grund til den store stigning i elbilsalget, vi nu ser.

Profit er en vigtig drivkraft i en markedsøkonomi. Kraften i den grønne omstilling forstærkes mangefold, hvis virksomhederne får en økonomisk fordel ud af omstillingen. Uden indtjening kan virksomhederne ikke eksistere på den længere bane. Derfor er profit en vigtig, men ikke tilstrækkelig forudsæt-

ning for omstillingen – fx tjenes der fortsat gode penge i kul-, olie- og gasindustrien.

Ny teknologi vil utvivlsomt komme til at spille en afgørende rolle i omstillingen. Vi er kun ved begyndelsen af den proces, men vi har allerede lært mange nye tekniske betegnelser: Power-t-X, Scyclean, CCS, Vertical farming og meget mere vil komme til.

Engagement og inddragelse er også afgørende forudsætninger, for at en omfattende samfundsforandring kan lykkes. Da vindmølleeventyret startede, var det i høj grad den lokale landmand og smed, som stod bag projekterne. Det førte ikke mange protester med sig. I dag er det store projektselskaber, som står bag – og modstanden tager til. Derfor må møllerne ud på havet, så befolkningens opbakning ikke kompromitteres.

Vi ser det med affaldssortering i mange forskellige ”spande” – det er besværligt, men bliver accepteret, fordi det er meningsfuldt for den enkelte.

Mange ting kan gøres med regler, men rigtig meget kan ikke lade sig gøre, hvis ikke der er en grundlæggende opbakning og forståelse i befolkningen.

Afslutning

Udviklingen af det nye bæredygtige samfund kræver, at rigtig mange aktører bredt i samfundet tager del. Og det kræver, at mange forskellige virkemidler tages i anvendelse. Alt det synes godt på vej. Men skal det for alvor lykkes, kræver det, at vi får selvkørende og selvforstærkende processer i gang.

Vi kan ane konturerne af forandringsprocessen. Det er en imponerende omstilling af vores samfund, der er i gang. Forhåbentlig er der kraft og momentum nok til, at vi når det i tide.